

108

ՀՐԸՆԵՐ

ՍԱՏԱՐԻ ԻՐԸՐԴԱՐ

ԱՍՏԻՃԱՆԻՆ

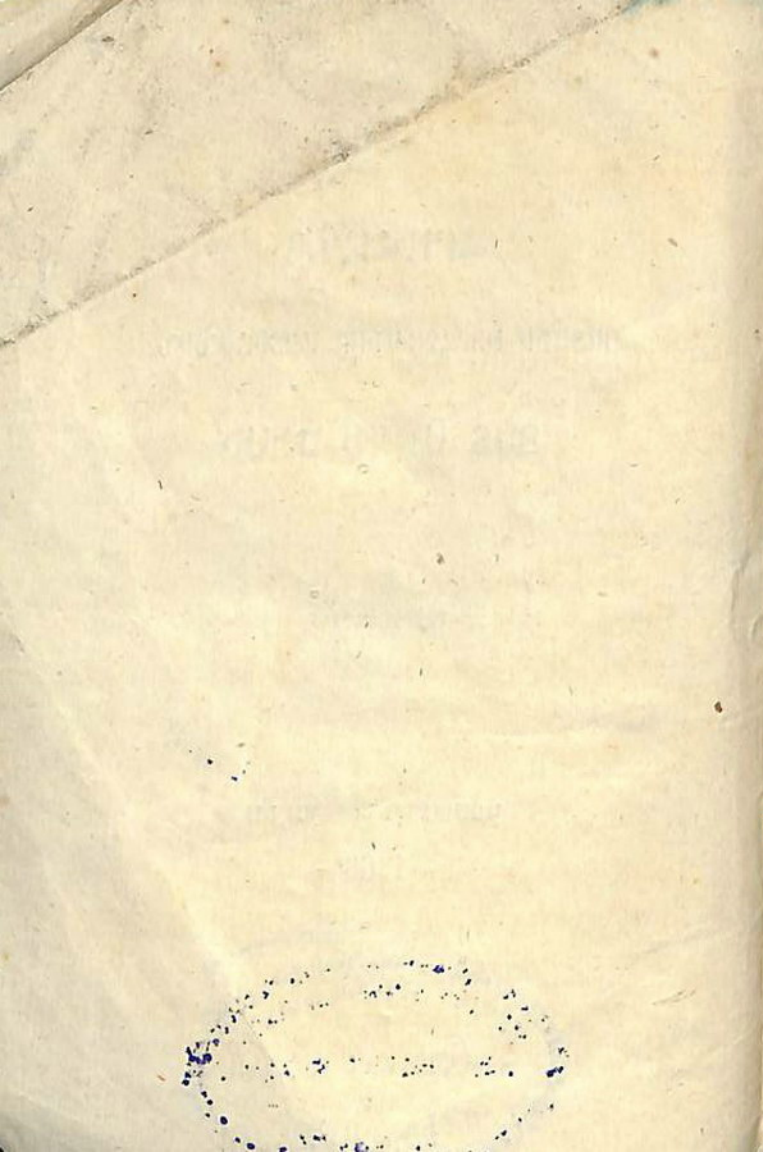
ԸՍՏ ԱՐԻԻ ԾԻՍԻ

Գրած
Արամ Ալադյանեանի
Կաթիկ — Մարտի

ԿՈՍՏԱՆՅՆՈՒՊՈԼԻՍ

— 1868 —

2

ՀԻՆՆԵՐ

ՍՏՏԱՐԻ ԽՈՐՀՐԳԱԻՈՐ ԱՍՏԻՃԱՆԻՆ

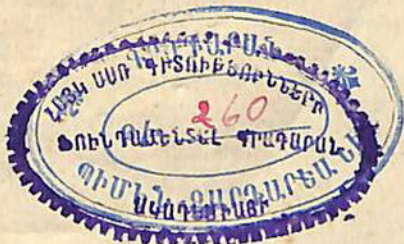
ԸՍՏ ԱՐԴԻ ԾԻՍԻ

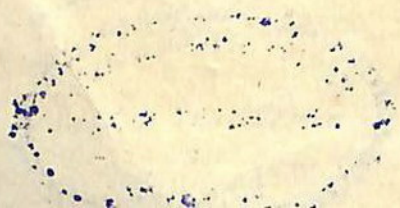
021
174

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

—1868—

ԶԱՐԴ ՕԹ. : ԿԻՆ

Օթ. : կը Մ. : : ի Մ. : : նին
պէս կը զարդարուի, հետեւեալ տար-
բերութեամբք :

Խորհրդ.աւոր տախտակը տաճարին
մէջ տեղը կը դրուի :

Մ. : : տախտակը պէտք է ներկայացնէ .

1.՝ Տաճարին սանդուղին եօթն աս-
տիճանները եւ անոր սրահին միւսիոնա-
ւոր սալայատակը :

2.՝ Երկու սիւները՝ Պ. եւ Ժ. խոյակ-
ներուն բարձրութեամբ, եւ երկու սիւ-
ներուն մէջ տեղը բաց կարկին մը՝ եր-
կու ծայրերն ՚ի վեր :

3.՝ Ժ. սիւնին ձախ կողմը կը դրուի
անտաշ վէմը, կոփիչը, մկրատը, ազցանն
ու կանոնը . Պ. սիւնին աջ կողմը կը դրու-
ուի խորանարդ բրդածեւ վէմը, եւ այս
երկու սեանց բուններուն մէջ տաճարին
դուռը :

4.՝ Ժ. սիւնին խոյակէն վեր ուղղորդը,
իսկ Պ. սիւնէն վեր հարթաչափը :

5° Տախտակին վերի կողման մէջ տեղը պէտք է նկարուած ըլլայ ուղղաչափ մը, աջ կողմը արեւը, ձախ կողմը լուսինը, եւ լուսնին վրայ դժագրութեան տախտակը :

6° Ա երի մասին մակարդակը աստեղազարդ երկինք մը պէտք է ներկայացնէ եւ բոլորը մէկէն ասղնեզործ վերջաւորներով շրջապատեալ պէտք է ըլլայ :

7° Արեւը ալ պատուհան պէտք է նրկարուի . առաջինը Արեւ .° լից կողմը . երկրորդը Արեւ .° տից , երրորդը Հարաւի կողմը :

8° Բոցափայլ աստղը , որուն մէջ տեղը G մը կայ :

Հարաւային սիւնն այն կերպով պէտք է լուսաւորեալ ըլլայ , որ թափանցիկ G մը տեսնուի . նոյնպէս բոցափայլ աստղն Օթ .° կին ձեղունին վրայ պէտք է տեսնուի աստեղազարդ երկնից մէջ եթէ կարելի է . ապա թէ ոչ Արեւ .° լից ամպհովանւոյն ներքեւ :

Մեծ .: հարուած մը կը բաղխէ զոր
 Ռ .: ք կը կրկնեն եւ կըսէ . « Եղբ .: ք ,
 սաք ելէք եւ ՚ի կարդ » :

« Լ .: եւ Բ .: Ռ .: Եղբ .: ք , ստու-
 դեցէք թէ ձեր սիւնակաց առջեւ դրո-
 նուող բոլոր Եղբ .: ք Ա .: ր են » :

Ռ .: ք սիւնակաց առջեւ պտըտե-
 լով աչքէ կանցունեն , եւ իւրաքանչիւր
 Եղբ .: ք կը հարցընեն Ս .: րի Լ .: ստ .:
 նին բառերը նշաններն ու Շ .: օշ .: քը :

Ռ .: ք իրենց քննութիւնը կատարելէ
 ետեւ՝ տեղերնին կը դառնան եւ իրենց
 պաշտօնին համարը կուտան Մեծ .: ին :

Մեծ .: . « Եմանապէս Լ .: րեւ .: Լ .: ք
 դանուող Եղբ .: ք .: ք :

Յետոյ Մեծ .: փոփոխակի հետեւեալ
 հինգ հարցումները կընէ Ռ .: րուն :

Շ .: Եղբ Լ .: Ռ .: , դու Ա .: ր ես ,
 Գ .: Լ .: յո :

Հ. Ինչու համար ինքզինքդ Ս.՝ ը
ընդունել տուիր :

Պ. Ե գիրը ճանչելու համար :

Հ. Քանի՞ տարեկան ես :

Պ. Հինգ տարեկան :

Հ. Ս.՝ ըք ժամը քանի՞ն գործի
կըսկսին :

Պ. Կէս օրին :

Հ. Ժամը քանի՞ն է :

Պ. Կէս օր է :

Մեծ .՝. «Որովհետեւ կէս օր է եւ
այն ժամուն Ս.՝ ըք սովոր են իրենց
Եշխ .՝. ըը սկսիլ , Ե . եւ Ի . Դ .
Եղբ .՝. ք , ձեր սիւնակաց առջեւ շար
ուած Եղբ .՝. քը հրաւիրեցէք որ ձեզի
եւ ինձի հետ միանալով Ս.՝ ըի աշխա
տութիւններն սկսին :

Եղբ .՝. Դ .՝. ք կը կրկնեն սոյն ծա
նուցումը :

Մեծ .՝. կոփիչովը սեղանին վրայ հինգ
հարուած կուտայ , երկուքն աքաղ եւ
երեքը ծանր . Դ .՝. ք կը կրկնեն . յե
տոյ Մեծ .՝. կըսէ .

« Առ իս, Աղբ . . . ք իմ, դէմքերնիդ
Արեւ . . . ք դարձունելով » :

Ամենքը մէկէն նշանը կուտան, յետոյ
հինգ բախմամբ կը ծափահարեն :

Մեծ . . . կըսէ . « Ս . . . ըն աշխատու
թիւններն սկսան » :

Բոլոր Աղբ . . . ք իրենց սեփական տե
ղերը կը նստին :

ՀՐԱՀԱՆԳ

1. Դու Ս . . . ը ես :

Պ. Այո :

2. Ինչո՞ւ համար Ս . . . ը ըլլալ ու
զեցիլ :

Պ. Ե գիրը ճանչելու համար :

3. Ի՞նչ կը յիշեցնէ այդ գիրը :

Պ. Կը յիշեցնէ « Ատուած, Օ՛ր
նունդ, Արկրաչափութիւն », որոց Վաղ
ղիւրէն փակագիրն է :

Հ. Ի՞նչպէս այդ գաղափարները կը յիշեցնէ :

Պ. Այսն զի հին ժամանակը «Անոս» բառը կը նշանակէր «Լրարիչ եւ Լրարած » եւ Արկրաչափութիւնը գիտութեանց գիտութիւնն է , որուն միջոցաւ նիւթին տարածութիւնը կրնանք հասկրնալ , ինչպէս նաեւ անոր ապացուցութեանց միջոցաւ մտքերնիս մինչեւ առ Լստուած կրնանք բարձրացնել :

Հ. Ի՞նչպէս Ս.՝ ընդունուեցար :

Պ. Պ.՝ սիւնէն Ժ.՝ սիւնը անցնելով , եւ տաճարին եօթն աստիճաններէն վեր ելնելով :

Հ. Ո՞ր դռնէն անցնելով այդ աստիճաններէն վեր ելար :

Պ. Լրեւմտից դռնէն :

Հ. Ներս մտնելուդ արդեւք եղա՞ն :

Պ. Ե՛տ , Եղբ .՝ Ի՞նչ .՝ նշան մը շօշափում մը եւ խօսք մը պահանջեց :

Հ. Տաճարը մտած ժամանակդ ի՞նչ տեսար :

Պ. Արկու մեծ սիւներ :

Ն. Ի՞նչ նիւթէ էին սիւները :

Պ. Պղնձէ :

Ն. Ի՞նչ էր բարձրութիւննին :

Պ. Տասնեւութ կանգուն :

Ն. Երջապատը :

Պ. Չորս կանգուն :

Ն. Թանձրութիւնը :

Պ. Չորս մատնաչափ :

Ն. Ուրեմն սնամէջ էին :

Պ. Այո՛, Սեծ ։։ :

Ն. Ինչո՞ւ համար :

Պ. Գործիքները եւ Ա՛. 2. ։. ց ու Ս. ։. րաց վճարուելիք թոշակներուն գանձն անոնց մէջ պահելու համար :

Ն. Ս. ։. րք իրենց թոշակն ի՞նչպէս կընդունին :

Պ. Նշանաւ մը խօսքով մը եւ շօշափմամբ :

Ն. Ս. ։. րաց նշանները խօսքերն ու շօշափմուները նոյն եւ նմա՞ն են Ա՛. 2. ։. ց :

Պ. Ոչ, Սեծ ։. ։, բոլորովին տարբեր են :

Ն. Ս. ։. րի նշանն ըրէ :

Պ. (Արնէ) :

Հ. Ի՞նչ է անցախօսքը :

Պ. Շիպ . . .

Հ. Նուիրական բառը կամ խօսքը տուր ինձ :

Պ. Տուէք ինձ առաջին դիրքը, ես ալ երկրորդը տամ ձեզ :

Հ. Շօշափումը Նդբ. : Մարդ. :
ին հաղորդէ :

(Առտայ) :

Նդբ. : Մարդ. : կըսէ . « Ճիշդ է Մեծ. : » :

Հ. Չեր Օթ. : ին մէջ զարդեր ու
նիք :

Պ. Այո՛, Մեծ. : :

Հ. Քանի՞ հատ :

Պ. Երեք հատ :

Հ. Արո՞նք են :

Պ. Միւսիօնեայ Սալայատակը, Բո-
ցափայլ աստղը, եւ Ասղնենկար վեր-
ջաւորը :

Հ. Ի՞նչ բանի կը դործածուին :

Պ. Միւսիօնեայ սալայատակը մեծ

դրան սեամբ կը զարդարէ . Բողափայլ
աստղը մէջ տեղը կը շողշողայ Օթ . : . Ը
լուսաւորելու համար , եւ Մտնենկար
վերջաւորն ալ եզերքները կը պատէ ու
կը զարդարէ :

՝. Մտ երեք զարդերուն բարոյա-
կան մեկնութիւնը տուր ինձ :

Պ. Միւսիօնեայ սալայատակը Որմ-
նադրաց մէջ տիրող սերտ միութեան
օրինակն է . Բողափայլ աստղը Որմ . : .
թեան աշխարհիս վրայ ծաւալելիք լոյսը
կը ներկայացնէ . եւ Մտնենկար վերջա-
ւորն ալ աշխարհիս ամեն կողմը գտնը-
ուած Որմնադիրներն իրարու միացնող
շղթայն կը նշանակէ :

՝. Չեր Օթ . : . կին մէջ գոհարե-
ղէններ ունի՞ք :

Պ. Մտ , Մեծ . : . :

՝. Քանի՞ հատ :

Պ. Մ եց հատ , այսինքն՝ երեք շար-
ժուն եւ երեք անշարժ :

՝. Շարժուն գոհարեղէնները ու-
րո՞նք են :

Պ. Ուղղաչափը, հարթաչափը, կապարաւոր թելը :

Ն. Այդ գոհարներն ի՞նչ գործածութիւն ունին :

Պ. Ուղղաչափը նիւթոյ անկիւններն ուղղելու կը ծառայէ, հարթաչափը շէնքին քարերը հորիզոնական դիրքով դնելու, կապարաւոր թելն ալ շէնքերն իրենց հիման վրայ շիտակ վեր բարձրացնելու :

Ն. Այդ նշանակներուն բարոյական իմաստն ի՞նչ է :

Պ. Ուղղաչափը կը նշանակէ թէ մեր ամեն գործերը պէտք է արդարութեան վրայ կանոնաւորեալ ըլլան . հարթաչափը կը նշանակէ թէ Որո՞՞աց մէջ ամենակատարեալ հաւատարութիւն կը տիրէ . կապարաւոր թելն ալ կը նշանակէ թէ ամեն կատարելութիւն վերէն կուգայ :

Ն. Անչարժ գոհարեղէնները որո՞նք են :

Պ. Անտաշ քարը, խորանարդ քարը՝ գծելու տախտակը :

Հ. Ի՞նչ բանի կը գործածուին :

Պ. Մտաշ քարն է այն նիւթը՝ որուն վրայ Ա.՝.ք կը վարժուին . խորանարդ-քարը Ս.՝. ըաց գործիները սրելու կը ծառայէ . դժելու տախտակն ալ վար-պետներուն յատակադիծը շինելու կը ծառայէ :

Հ. Բարոյապէս ի՞նչ կը նշանակեն :

Պ. Մտաշ քարը մարդու մը Որս՝. ընդունուելէն առաջ ունեցած վիճակին պատկերն է . խորանարդ քարը մոլու-թեանց տպաւորութիւնը ջնջելու հա-մար մեր տարած խնամոց խորհրդանիշն է . իսկ դժելու տախտակը օրինակ է այն բարի օրինակներուն՝ զորս վարպետ մը պարտական է տալ ստօրին Աստ.՝. ըու Եղբ.՝. ց :

Հ. Ս.՝. ի աստիճանին մէջ քանի՞ նշաններ կան :

Պ. Հինգ . այսինքն . « Զայնային , Սոկորդային , Լանջային , Զեռնային , եւ Ոտնային » :

Հ. Ի՞նչ բանի կը ծառայեն :

Պ. Չայնայինը Ա՛.՛. է եւ Ս՛.՛. ըի խօսքերը տալու . Աոկորդայինը Ա՛.՛. է նշանը տալու՝ երբոր ուղուի . Լանջայինը Ս՛.՛. ըի նշանն ընելու . Չեռնայինը թէ՛ մէկ եւ թէ՛ միւս աստիճանին շօշալմուռքը տալու . Ռանայինը երկուքին ալ քալուածքը կատարելու :

Ն. Ս՛.՛. ըք Օթ՛.՛. կին մէջ ո՞ւր կը կենան :

Պ. Նարաւի եւ Նիւսիսի կողմը :

Ն. Ինչո՞ւ համար Նարաւի կողմը :

Պ. Արապետներուն օգնելու եւ անոնց քով կրթուելու համար :

Ն. Նիւսիսի կողմը ինչո՞ւ կը կենան :

Պ. Ա՛.՛. ըը կրթելու համար :

Ն. Ս՛.՛. ը մը ի՞նչպէս կաշխատի իր վարպետին հետ :

Պ. Ուրախութեամբ եռանդով եւ ազատութեամբ :

Ն. Ո՞րչափ ժամանակ անոր կօզնէ :

Պ. Մինչեւ որ ինքն ալ վարպետութեան տարիքը հասնի :

Ն. Թոշակդ ստացա՞ր :

Պ. Գոհ եմ :

Ն. Ուր ստացար :

Պ. Ժ. : սիւնին առջեւ :

Ն. Այդ գիրն ի՞նչ կը նշանակէ :

Պ. Իրար ճանչելու ծառայող բառին սկզբնատառն է . միանգամայն կը նշանակէ այն սիւնը՝ որուն բողբոսիքն եւ առջեւը կը կենան Արար : . ք եւ Ա. : ք :

ՓԱԿՈՒՄՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՅ

Ն. Եղբ : . Ա. Դ. : քանի՞ տարեկան ես :

Պ. Ս. : չինդ տարեկան մեծ : . :

Ն. Ս. : ըի աշխատութիւնները ժամը քանի՞ն կաւարտին :

Պ. Կէս գիշերին :

Ն. Ժամը քանի՞ն է , Եղբ : . Բ. Դ. : :

Պ. Կէս գիշեր է , Մեծ : . :

Մեծ : . . « Արովհետեւ կէս գիշեր է , եւ Ա. : ք այս ժամուս իրենց աշ .

խատու թիւնները կը վերջացնեն , Ա . եւ
Բ . Գ . : . Եղբ . : . ք , ձեր սիւներուն
առջեւ շարուած Եղբ . : . ներն հրաւի-
րեցէք որ ձեզի եւ ինձի հետ միանա-
լով Ա . : . Արեւ . : . լեց Յ . : . Ս . : . Օթ . : .
կիս Ս . : . ըի աշխատու թիւնները դոցենք
սովորական նշաններով եւ բախմամբ » :

Դ . : . ք ծանուցումը կը կրկնեն :

Մեծ . : . կովիչովը հինգ հարուած
կուտայ , զոր Դ . : . ք կը կրկնեն եւ կըսէ .

« Ի Փ . : . Մ . : . Է Ղ . : . ին Տ . : . ըաց ,
Ղ . : . եւ ընդ Հով . : . Մ . : . Է Արեւ . : .
լեց Դ . : . ոյ , Ա . : . Արեւ . : . լեց Յ . : .
Ս . : . Օթ . : . կիս Ս . : . ըի աշխատու-
թիւնները կը դոցուին : »

« Ա . : . իս , Եղբ . : . ք իմ , նշանաւ
բախմամբ եւ ձայնարկութեամբ » :

Յետոյ Մեծ . : . կըսէ .

« Եղբ . : . ք իմ , աշխատու թիւնք դոց-
ուեցան , եւ հիմա նորէն Ա . : . Է Աստ . : .
նին պիտի անցնինք :

Ա . : . Է Օթ . : . ը նորէն կը բացուի ,
եւ սովորական կերպով կը դոցուի :

51/170

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0596215

U44

170

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, appearing three times in a vertical sequence.

Printed text in a stylized font, likely a title or a name, appearing once.